

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА**

Навчально - науковий інститут бізнесу і менеджменту

Кафедра економіки та маркетингу

БУРОВА ОЛЕНА ЮРІЇВНА

УДК 338.43

**АВТОРЕФЕРАТ ДИПЛОМНОЇ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ
ЕФЕКТИВНІСТЬ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА
(УСТАНОВИ)**

Спеціальність 051 – економіка

Освітня програма «Економіка підприємства»

Харків – 2019

Дипломна магістерська робота є рукописом.

Робота виконана в Харківському національному технічному університеті сільського господарства імені Петра Василенка Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник:

доктор економічних наук, професор, **Онегіна Вікторія Михайлівна**, Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка, завідувач кафедри економіки.

Рецензент:

доктор економічних наук, професор, **Шиян Дмитро Вікторович**, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, завідувач кафедри економіки підприємства та менеджменту

Захист відбудеться 16 грудня 2019 р. на засіданні екзаменаційної комісії у ХНТУСГ за адресою: 61002, м. Харків, вул. Алчевських, 44

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. В умовах сучасного розвитку ринкових відносин і посилення конкуренції усе більшого значення для розвитку країни та для успішної фінансово-господарської діяльності підприємств набуває інноваційний розвиток, який передбачає використання технологій та створення принципово нової продукції. Інновації та інноваційна діяльність є необхідною складовою процесу забезпечення успішного, довготривалого та стійкого функціонування підприємства, однією з фундаментальних складових ефективної стратегії та важливим інструментом забезпечення конкурентних переваг.

Розвиток теорії та практики організації, управління, фінансування, оцінки економічної ефективності інноваційних проектів досліджували у своїх працях вітчизняні та зарубіжні вчені: О. Кантаєва, О. Кузьмін, І. Макаренко, С. Покропивний, А. Пригожин, А. Савченко, Б. Санто, Б. Твісс, В. Терехов, П. Уайт Р. Фостер, М. Чумаченко, Й. Шумпетер, А. Яковлев, та ін. Проте до теперішнього часу в економічній науці відсутнє чітке уявлення про інновації, не сформовано та не систематизовано об'єкти, методичні підходи та методичний інструментарій до вивчення аналізу інновацій як самостійного напрямку досліджень. Таким чином, існує необхідність в систематизації вже існуючих напрацювань, подальшому вивченні інструментарію управління інноваційною діяльністю підприємств, і в першу чергу, аналізу ефективності інноваційної діяльності, як підґрунтя прийняття управлінських рішень.

Метою написання дипломної магістерської роботи є розгляд теоретико-методичних основ та розробка рекомендацій щодо забезпечення ефективності інноваційної діяльності підприємства.

Для досягнення зазначеної мети виконувалися такі **завдання**:

- ⇒ розглянути теоретичні основи інноваційної діяльності у тому числі визначити сутність поняття «інноваційна діяльність»;
- ⇒ дослідити сучасні тенденції здійснення інноваційної діяльності українськими підприємствами;
- ⇒ розкрити методики оцінки ефективності інноваційної діяльності підприємства;
- ⇒ визначити фактори здійснення ефективної інноваційної діяльності підприємств (установ);
- ⇒ розглянути організаційно - економічну характеристику підприємства (установи);
- ⇒ визначити ефективність використання трудових та матеріальних ресурсів у підприємстві (установі);
- ⇒ проаналізувати фактори, що впливають на ефективність інноваційної діяльності підприємства (установи), відповідність фінансового стану підприємства (установи) цілям інноваційного розвитку;
- ⇒ запропонувати заходи з удосконалення планування інноваційної діяльності;

- ⇒ оцінити економічну ефективність інноваційних проектів підприємства (установи);
- ⇒ розробити рекомендації з маркетингу інновацій для підприємства.

Об'єктом дослідження дипломної магістерської роботи є інноваційна діяльність підприємства (установи).

Предметом теоретичні і науково-методичні підходи до оцінки та забезпечення ефективності інноваційної діяльності підприємства (установи).

До *джерел інформації* при написанні дипломної магістерської роботи належать: законодавчі та нормативні акти України, наукові роботи і методичні розробки, робота провідних вітчизняних і зарубіжних учених-економістів, матеріали науково-практичних конференцій, семінарів, періодичні видання, статистична інформація Державної служби статистики України, представлена на офіційному сайті, звітність підприємства (установи).

Методи дослідження. Під час написання дипломної роботи було використано аналітичний, розрахунково-конструктивний, табличний, балансовий, монографічний, статистичні та інші методи.

Новизна роботи полягає у виявленні тенденцій в ефективності інноваційної діяльності в конкретному підприємстві (установі) та розробці пропозицій з її підвищення.

Практичне значення дипломної магістерської роботи. Магістерська робота виконана на замовлення керівництва конкретного підприємства (установи). Висновки та пропозиції, одержані в процесі дослідження, спрямовані на підвищення ефективності інноваційної діяльності підприємства (установи) та схвалені керівництвом підприємства.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження обговорювалися на Міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми і перспективи інноваційного розвитку аграрного сектора економіки в умовах інтеграційних процесів» (3-4 жовтня 2019 р., м. Харків); Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції економічного спрямування «Теоретичне узагальнення викликів українських підприємців сільськогосподарської галузі в процесі виходу на зовнішні ринки» (26 грудня 2018 р., м. Тернопіль); I Міжнародній науково-практичній конференції, присвяченій 60-ти річчю ХНТУ «Модернізація економіки: сучасні реалії, прогностні сценарії та перспективи розвитку» (25-26 квітня 2019 р., Херсон); Міжвузівський студентській науково-практичній конференції «Проблеми інтеграції економіки України в міжнародне середовище» (24 квітня 2019 р., Одеса).

За темою магістерської роботи було опубліковано 3 наукові праці:

Структура та обсяг дипломної магістерської роботи Магістерська робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Основний текст виконаний на 112 сторінках комп'ютерного тексту, містить 10 таблиць та 12 рисунків. Список використаних джерел налічує 53 найменування.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИПЛОМНОЇ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження, відображено новизну та практичне значення одержаних результатів, надано інформацію про апробацію та публікації, структуру роботи.

У першому розділі «**Теоретико-методичні основи інноваційної діяльності підприємства**» досліджено сутність поняття «інноваційна діяльність», її класифікації, основи оцінки ефективності інноваційної діяльності, тенденції інноваційної діяльності в Україні. Окрема увага приділена динаміці та кількісному аналізу витрат на виконання наукових досліджень в Україні.

У другому розділі «**Інноваційна діяльність підприємства (установи)**» розглянуто спеціалізацію підприємства (установи), його організаційно-економічну характеристику, динаміку показників ефективності використання трудових та матеріальних ресурсів, доходів та витрат. Окрема увага приділена оцінці доходів та витрат від інноваційної діяльності, ефективності інноваційних проектів.

У третьому розділі «**Планування та проектування інноваційної діяльності**» обґрунтовано пропозиції з удосконалення планування та проектування інноваційної діяльності, завдання та заходи з організації маркетингу інновацій, що сприятимуть прибутковості та підвищенню ефективності інноваційної діяльності підприємства (установи).

ВИСНОВКИ

У магістерській роботі здійснено узагальнення теоретичних та практичних аспектів ефективності інноваційної діяльності підприємства (установи). Запропоновані шляхи підвищення ефективності інноваційної діяльності підприємства (установи). За результатами дослідження зроблені наступні висновки теоретичного, методичного та прикладного характеру:

1. Уточнено сутність інноваційної діяльності підприємства як сукупності заходів з генерації наукових ідей, здійснення наукових розробок, випуску і розповсюдження принципово нових видів техніки і технологій; розробки перспективних планів та механізмів ефективного управління та просування інноваційних проектів; фінансування фундаментальних досліджень для здійснення якісних змін продуктивних сил; розробка та впровадження нової, ресурсозберігаючої технології, призначеної для поліпшення соціального та екологічного становища країни.

2. Ефективність інноваційної діяльності підприємства (установи) означає співвідношення її результату, що виражається у випуску готової інноваційної продукції, і сукупності витрачених ресурсів на його досягнення. Ефективність може характеризуватися не тільки кількісними показниками, але і якісними.

3. Під час дослідження була зроблена порівняльна характеристика витрат на виконання досліджень і розробок по відношенню до ВВП зарубіжних країн

та України. Як показало дослідження, частка цих витрат в Україні є однією з найменших серед країн світу. За даними 2017 року вона склала 0,45 %. В той час як частка обсягу витрат на НДР у ВВП країн ЄС-28 у середньому становила 2,06 %. Більшою за середню частка витрат на дослідження та розробки була у Швеції – 3,25 %, Австрії – 3,09 %, Німеччині – 2,94 %, Данії – 2,87 %, Фінляндії – 2,75 %, Бельгії – 2,49 %, Франції – 2,25 %; меншою – у Латвії, Румунії, Кіпрі, Мальті, Болгарії та Словаччині (від 0,44 % до 0,79 %).

Це доводить, що проблема належного фінансового забезпечення науки в Україні є актуальною та виходить за межі наукової площини.

4. Найбільша питома вага із загального обсягу фінансування інноваційної діяльності в Україні за період 2015–2017 рр. припадала на власні кошти підприємств – у середньому за 3 роки 91,35% від загального обсягу фінансування (або 11465,6 млн грн.), на інші джерела фінансування припадало в середньому 9,10% (або 900,03 млн грн.). У 2017 році основним джерелом фінансування інноваційної діяльності залишалися власні кошти підприємств – 84,5%, фінансова підтримка держави – 2,5% (проти 1,1% у 2015 р.). Частка кредитів у 2017 році значно підвищилась і склала 6,5% проти 0,8% у 2015 році.

5. Показники фінансової звітності досліджуваного підприємства (установи) за 2016 - 2018 роки засвідчили, що доходи підприємства (установи) у 2018 р. становили 18,6 млн. грн., що на 1,6 млн. менше у порівнянні з 2016 р.

Середньорічна вартість необоротних активів у 2018 р. збільшилась на 32,4% порівняно з 2016 роком. Середньорічна вартість оборотних активів у межах цих років збільшилась у 1,4 разів у 2018, але у порівнянні з 2017 зменшилась 1,16 раз.

6. Фінансові результати досліджуваного підприємства (установи) за 3 роки були нестабільними. У 2016 та 2017 роках підприємство мало профіцит. У 2018 році через перевищення витрат над доходами утворився дефіцит. Надходження по спеціальному фонду в 2018 році скоротились, водночас вони скоротилися і по загальному фонду.

7. Чисельність працівників підприємства (установи) у 2018 р. у порівнянні з 2016 р. зменшилась на 21 особу і становила 154 особи. Отже, брак фінансування підприємств (установ), що займаються науковими дослідженнями та розробками, може призвести до незворотних процесів, пов'язаних з міграцією та перекваліфікацією кадрів і повною руйнацією матеріально-технічної бази в цієї сфері тощо.

8. Для досліджуваного підприємства (установи) з метою підвищення ефективності інноваційної діяльності обґрунтовані пропозиції: удосконалення планування та проектування інноваційної діяльності; активізація роботи з одержання грантового фінансування; удосконалення маркетингової діяльності установи.

9. Підприємство (установа), яке досліджувалося, у плануванні використовує методологію екстраполяції, за якої планові показники розраховуються на основі вивчення їх динаміки у попередніх періодах. Необхідним елементом при цьому є побудова та аналіз ряду динаміки, який класифікує значення показників у часі у розрізі окремих періодів та описує їх

розвиток. Та перспективним методом планування для підприємства (установи), обґрунтовано в роботі, має стати цільовий.

10. Аналіз інноваційного процесу свідчить, що він передбачає як науково-дослідні та дослідницько-конструкторські роботи (НДДКР), так і їх маркетинговий супровід (маркетинг інновацій) у їх логічному взаємозв'язку. З цього випливає, що інноваційна діяльність передбачає проведення комплексу робіт, який складається з: наукових (зокрема лабораторних), економічних (у тому числі бізнес-аналізу, тобто розроблення й обґрунтування інноваційних проєктів) та маркетингових досліджень; розроблення і виготовлення інновацій; лабораторних і ринкових випробувань; просування інновацій на ринок.

11. У підприємстві необхідно запровадити всі компоненти комплексу маркетингу інновацій: розробити цінову політику, товарну політику, політику розподілу та політику просування інновацій.

12. Управління інноваційними проєктами є складовою частиною інноваційної діяльності. Підприємство має розробити та запровадити портфель інноваційних проєктів, зокрема, враховуючи ресурсне забезпечення та розробки установи, перспективними є проєкти із створення Наукового парку «Аналітичний центр якості ґрунтів», регіонального центру аеромоніторингу, освоєння Ізюмського родовища й застосування мелених фосфоритів у землеробстві. Реалізація цих проєктів дозволить збільшити доходи підприємства (установи) та підвищити ефективність інноваційної діяльності.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИПЛОМНОЇ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

1. Бурова О.Ю. Теоретичне узагальнення викликів українських підприємців сільськогосподарської галузі в процесі виходу на зовнішні ринки. Світ економічної науки. Випуск 10: матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції економічного спрямування. Тернопіль, 2018. С.125-127

2. Бурова О.Ю. Теоретичні засади управління вибором вектору інноваційного розвитку підприємства. Модернізація економіки: сучасні реалії, прогнозні сценарії та перспективи розвитку: матеріали I Міжнародна науково-практична конференція, присвяченої 60-ти річчю ХНТУ. Херсон: ХНТУ, 2019. С.21-23

3. Бурова О.Ю. Фінансування наукових установ та інноваційна модель розвитку агропромислового виробництва. Проблеми і перспективи інноваційного розвитку аграрного сектора економіки в умовах інтеграційних процесів: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 90-річчю економічної освіти в ХНАУ ім. В.В. Докучаєва, 3-4 жовтня 2019 р. У 2 ч. Ч. 1 / Харк. нац. аграр. ун-т ім. В.В. Докучаєва. Харків: ХНАУ, 2019. С. 27-30.

АНОТАЦІЯ

Бурова О.Ю. Ефективність інноваційної діяльності підприємства

Дипломна (магістерська) робота за спеціальність 051 – економіка. Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка. Харків, 2019.

У роботі розглянуті теоретико-методичні основи ефективності інноваційної діяльності підприємства. Визначені тенденції інноваційної діяльності в Україні, методичні основи оцінки ефективності інноваційної діяльності. Проаналізована діяльність конкретного підприємства, визначена динаміка ефективності використання його ресурсів. Запропоновані заходи з підвищення ефективності інноваційної діяльності підприємства.

Ключові слова: інноваційна діяльність, ефективність, дохід, витрати, планування, проєкт, маркетинг інновацій.

ANNOTATION

Burova O.Yu. The efficiency of innovative activity of the enterprise

Master's Thesis in specialty 051 - Economics. Kharkiv Petro Vasylenko National Technical University of Agriculture, Kharkiv, 2019.

The theoretical and methodological bases of efficiency of innovative activity of the enterprise are considered in the work. The tendencies of innovative activity in Ukraine, methodical bases of estimation of efficiency of innovative activity are defined. The activity of a particular enterprise is analyzed, the dynamics of the efficiency of using its resources is determined. Proposed The measures to increase the efficiency of the innovative activity of enterprise are developed.

Key words: innovative activities, efficiency, income, expenditure, planning, project, marketing innovation.